

## **Рецензії та огляди**



## **ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА В ПУБЛІКАЦІЯХ ЗБІРНИКІВ ОСТАННІХ РОКІВ**

**Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі (Матеріали Міжнародної наукової конференції 29–30 листопада 2007 р. Львів). – Львів, 2008. – 467 с.**

**“Слово о полку Ігоревім” та його доба. Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції. Галич, 24 жовтня 2007 р. – Галич, 2007. – 217 с.**

**Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України. Матеріали міжнародної наукової конференції. Галич, 10–11 жовтня 2008 р. – Галич, 2008. – 214 с.**

**Дрогичинь 1253. Матеріали наукової конференції з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича. – Івано-Франківськ, 2008. – 186 с.**

**Фортеця: збірник заповідника “Тустань” на пошану Михайла Рожка / Під ред. Ю. Лукомського. – Львів, 2009. – 720 с.**

Економічні негаразди, нерегулярність виходу знаних фахових часописів і поява фахових часописів низки новостворених вузів, збірників науково-дослідних інститутів, заповідників, фондів та інших установ, де ентузіасти знаходять спонсорів, призводять до розпорошеності наукових публікацій по різноманітних виданнях, іноді хаотичних за підбором тематики та складом авторів. Тираж більшості таких видань не значний, часто їх немає в основних наукових бібліотеках (не кажучи про університетські), переважно відсутні ці видання і в Інтернеті. Все це ускладнює знайомство з ними широкого загалу науковців. Тому важливим видається повернення до давньої традиції кінця ХІХ – початку ХХ ст., коли “Записки НТШ” та інші

українські часописи подавали розгорнені анотовані бібліографії нових праць з україністики.

Упродовж 2007–2008 рр. з друку вийшов цілий ряд збірників, основною тематикою яких є дослідження з різних проблем історії Галицько-Волинської держави. Окремі з них, як за рівнем опублікованих досліджень, так за підбором авторів достатньо високого рівня. Недолік кожного – малий наклад і відсутність доступної в Інтернеті копії.

Збірник “Доба короля Данила” підготований і виданий на кошти “Мистецького фонду імені короля Данила”. Це багатолітнє видання. Його редактори Т. Откович та З. Лиль-Откович також додали хронологічну таблицю (с. 451–461), генеалогічну таблицю галицько-волинських князів (с. 462–463) та карту Галицько-Волинської держави (з “Атласу історії України Княжої доби” київського картографа Ю. Лози). Серед матеріалів збірника виділяються роботи провідних фахівців з історії Галицько-Волинської держави: М. Котляра (дослідження про двір короля Данила<sup>1</sup>), Л. Войтовича (дискусійні проблеми біографії короля Данила та бібліографічний огляд досліджень галицько-волинської історії науковців Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України<sup>2</sup>), О. Майорова (стосунки Романа Мстиславича з Штауфенами<sup>3</sup>), Д. Домбровського (досягнення, завдання і можливості династичної генеалогії в дослідженнях Галицько-Волинської Русі<sup>4</sup>), О. Головка (ще один вдумливий погляд на особистість Данила Романовича<sup>5</sup>),

<sup>1</sup> Котляр М. Двір короля Данила. *Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі*. Львів 2008, с. 13–21.

<sup>2</sup> Войтович Л. Король Данило Романович: полководець і політик. *Доба короля Данила..*, с. 22–97; Його ж. Король Данило Романович та історія Галицько-Волинської держави в дослідженнях Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Там само, с. 98–119.

<sup>3</sup> Майоров А. Международное положение Галицко-Волинского княжества в начале XIII в. Роман Мстиславович и Штауфены. *Доба короля Данила..*, с. 128–142.

<sup>4</sup> Dąbrowski D. Osiągnięcia, zadania i możliwości genealogii dynastycznej w badaniach nad dziejami Rusi halicko-wołyńskiej (ze szczególnym uwzględnieniem kwestii metodycznych). *Доба короля Данила..*, Львів 2008, с. 128–142.

<sup>5</sup> Головка О. Князь та король Данило Романович: віхи політичної діяльності. *Доба короля Данила..*, с. 143–165.

І. Паславського (причини та наслідки заснування Галицької митрополії 1303 р.<sup>6</sup>), А. Гречила (становлення символів Руського королівства<sup>7</sup>), Ю. Лукомського (архітектура княжого Галича XIII ст.<sup>8</sup>), мистецтвознавців Ю. Ясіновського (гимнографія у пам'ятках доби короля Данила<sup>9</sup>), Л. Міляєвої (про ікону Холмської Богоматері<sup>10</sup>), В. Жишковича (кам'яна пластика Галицько-Волинської держави<sup>11</sup>) та З. Лильо-Откович і Т. Отковича (про ікону Дорогобузької Богородиці<sup>12</sup>).

Дві праці відзначаються унікальністю тематики: Ю. Гудими і І. Банаха (спроба історико-медичного аналізу за літописними свідченнями здоров'я окремих галицьких князів<sup>13</sup>) та Н. Сиротинської (музично-поетична інтерпретація празника Успіння Пресвятої Богородиці за часів короля Данила<sup>14</sup>). З інших публікацій слід виділити оригінальні статті Я. Онищука (етнічні процеси на Волино-Подільському пограниччі<sup>15</sup>), В. Любашенко (реформи митрополита Кирила, який був близьким соратником Данила Романовича<sup>16</sup>), Л. Купчинської (портрети князя

<sup>6</sup> Паславський І. Заснування Галицької митрополії 1303 року: причини та наслідки. *Доба короля Данила...*, с. 203–227.

<sup>7</sup> Гречило А. Становлення символів Руського королівства (друга половина XIII–початок XIV ст.): версії, міфи й традиція. *Доба короля Данила...*, с. 260–276.

<sup>8</sup> Лукомський Ю. Архітектура княжого Галича XIII ст. *Доба короля Данила...*, с. 333–339.

<sup>9</sup> Ясіновський Ю. Гимнографія у пам'ятниках доби короля Данила. *Доба короля Данила...*, с. 294–307.

<sup>10</sup> Міляєва Л. Ікона Холмської Богоматері (стан збереження, іконографія, списки). *Доба короля Данила...*, с. 410–421.

<sup>11</sup> Жишкович В. Кам'яна пластика Галицько-Волинської держави. *Доба короля Данила...*, с. 340–361.

<sup>12</sup> Лильо-Откович З., Откович Т. Питання дослідження, атрибуції, датування та реконструкції ікони середини XIII ст. “Богородиця-Дороговказиця” з Дорогобужа. *Доба короля Данила...*, с. 376–409.

<sup>13</sup> Гудима Ю., Банах І. Здоров'я володарів галицького престолу: Володимир Володаревич, Ярослав Осмомисл, Данило Романович (Спроба історико-медичного аналізу за літописними свідченнями). *Доба короля Данила...*, с. 166–175.

<sup>14</sup> Сиротинська Н. Музично-поетична інтерпретація празника Успенія Пресвятої Богородиці доби короля Данила. *Доба короля Данила...*, с. 308–324.

<sup>15</sup> Онищук Я. Етнічні процеси на Волино-Подільському пограниччі напередодні утворення держави Данила Галицького. *Доба короля Данила...*, с. 176–181.

<sup>16</sup> Любашенко В. Реформи в Київській Церкві за митрополита Кирила II. *Доба короля Данила...*, с. 182–202.

Лева Даниловича<sup>17</sup>) та Н. Федорака (типи людських ситуацій у Галицько-Волинському літописі<sup>18</sup>). Цей збірник відрізняється комплексним добором досліджень найрізноманітніших аспектів історії доби короля Данила.

Проблемам історії Галицько-Волинської держави присвячений збірник Національного заповідника “Давній Галич”, заголовком якого винесено “Слово о полку Ігоревім”. Він не відзначається однаковим рівнем поданих публікацій. З їх числа слід виділити статті О. Головка (межіріччя Дністра та Дунаю в політичному житті Галицької землі XI–XIII ст.<sup>19</sup>), Л. Войтовича (епізоди з галицької історії в системі доказів автентичності “Слова”<sup>20</sup>), С. Федаки (історична основа “Слова”<sup>21</sup>), В. Звагельського (Пліснесько як реальний град, оспіваний в “Слові”<sup>22</sup>), М. Волощука (проблема ставлення Андрія II до Данила Романовича у 1205–1211 рр.<sup>23</sup>), М. Юрасова (аналіз питання, чи була угоркою дружина Володимира Володаревича<sup>24</sup>), О. Іоаннисяна та Т. Рождественської (розшифрування графіті на південному фасаді церкви святого Пантелеймона<sup>25</sup>).

Нові цікаві дослідження з історії Галицько-Волинських земель пропонує збірник “Галич і Галицька земля в державотворчих

<sup>17</sup> Купчинська Л. Портрети Лева Даниловича у збірці Львівської Національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. *Доба короля Данила...*, с. 325–332.

<sup>18</sup> Федорак Н. Літописний герой і літописний персонаж: типи людських ситуацій у Галицько-Волинському літописі. *Доба короля Данила...*, с. 277–293.

<sup>19</sup> Головка О. Межіріччя Дністра та Дунаю в політичному житті Галицької землі (XI–XIII ст.). “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 3–16.

<sup>20</sup> Войтович Л. Знову про дискусію з приводу автентичності “Слова о полку Ігоревім”. “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 17–33.

<sup>21</sup> Федака С. “Слово о полку Ігоревім” та його історична основа. “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 34–40.

<sup>22</sup> Звагельський В. Пліснесько у “Слові о полку Ігоревім”. “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 102–113.

<sup>23</sup> Волощук М. Ендре II – Данило Романович Волинський: стиль взаємовідносин (серпень 1205 – вересень 1213 рр.): джерела, історіографія, коротка постановка проблеми. “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 130–135.

<sup>24</sup> Юрасов М. Была ли жена Владимира Володаревича венгеркой? “*Слово о полку Ігоревім*”..., с. 136–141.

<sup>25</sup> Іоаннисян О., Рождественська Т. Багаторядне графіті на південному фасаді церкви Св. Пантелеймона в Галичі. ““*Слово о полку Ігоревім*””, с. 192–208.

процесах України”. Це перш за все праці В. Барана і Б. Томенчука (узагальнений підсумок археологічних досліджень Галича<sup>26</sup>), О. Головка (оцінка діяльності Ярослава Осмомисла<sup>27</sup>), О. Майорова (німецькі політичні контакти Романа Мстиславича<sup>28</sup>), Л. Войтовича (Галицьке князівство на Нижньому Дунаї<sup>29</sup>), Д. Домбровського (Галич в політичних концепціях Романа Мстиславича і його наступників<sup>30</sup>), М. Волощука (русько-угорські стосунки XIV ст. у викладі угорського історика Г. Феєра<sup>31</sup>), М. Юрасова (неупереджений аналіз татищевських звісток по поході угорців на Русь 1151 р.<sup>32</sup>) та В. Мудеревича (стосунки Ярослава Осмомисла з Фрідріхом I Барбаросою та хрестоносцями<sup>33</sup>).

Цікавий і насичений “дорогичинський” збірник, присвячений коронації Данила Романовича, зібрав авторів з України, Польщі, Росії, Угорщини та Сербії. Тут вміщено дослідження М. Котляра з дипломатії Данила Романовича в контексті європейської політики середини XIII ст.<sup>34</sup>, О. Головка про Холм і Дорогичин у політичній діяльності Данила Романовича<sup>35</sup>, М. Волощука про можливу поїздку Данила Романовича в Орду до битви під Ярославом (джерелознавчий аналіз угорського диплому від

---

<sup>26</sup> Баран В., Томенчук Б. Княжий Галич в історії України. *Галич і Галицька земля..*, с. 154–167.

<sup>27</sup> Головка О. Ярослав Осмомисл в політичному житті Русі другої половини XII ст. (до питання про оцінку діяльності галицького князя). *Галич і Галицька земля..*, с. 19–25.

<sup>28</sup> Майоров О. Ерфуртський епізод зовнішньої політики Романа Мстиславича. *Галич і Галицька земля..*, с. 84–91.

<sup>29</sup> Войтович Л. Галицьке князівство на Нижньому Дунаї. *Галич і Галицька земля..*, с. 3–18.

<sup>30</sup> Dąbrowski D. Halicz w koncepcjach politycznych Romana Mscislawowicz i jego następców (wybrane zagadnienia). *Галич і Галицька земля..*, с. 167–177.

<sup>31</sup> Волощук М. Русько-угорські відносини XIV ст. в рецепції Георга Феєра (1766–1851 рр.). *Галич і Галицька земля..*, с. 107–111.

<sup>32</sup> Юрасов М. В. Н. Татищев о походах венгерского войска на Русь в 1151 г. *Галич і Галицька земля..*, с. 91–96.

<sup>33</sup> Мудеревич В. Ярослав Осмомисл і хрестоносний рух на Близький Схід у другій половині XII ст. *Галич і Галицька земля..*, с. 68–73.

<sup>34</sup> Котляр М. Дипломатія Данила Романовича в контексті європейської політики середини XIII ст. *Дрогичинь 1253*. Івано-Франківськ 2008, с. 98–105.

<sup>35</sup> Головка О. Західнобузькі міста Холм і Дорогичин у політичній діяльності короля Данила Романовича. *Дрогичинь 1253*. Івано-Франківськ 2008, с. 50–63.

22.04.1244 р.)<sup>36</sup>, О. Майорова про послів римського папи до Романа Мстиславича в Галич (з приводу аргументів О. Толочка)<sup>37</sup> та В. Любашенко про печатника короля Данила і митрополита Кирила II<sup>38</sup>. Цілий цикл досліджень присвячений самій коронації, значенню і ролі пов'язаних з нею термінів і аспектів (Л. Войтович<sup>39</sup>, Д. Гарді<sup>40</sup>, Д. Домбровський<sup>41</sup>, М. Клаті<sup>42</sup>, В. Нагірний<sup>43</sup>). Ще ряд студій торкаються різноманітних аспектів історії цього періоду (К. Петкевич<sup>44</sup>, В. Ідзьо<sup>45</sup>, П. Стефанович<sup>46</sup>, М. Юрасов<sup>47</sup> та А. Юзефович<sup>48</sup>).

Стараннями заповідника “Тустань” була проведена міжнародна наукова конференція в пам'ять 70-ї річниці з дня народження відомого археолога Михайла Рожка (1939–2004) і виданий збірник її матеріалів. Збірник різноплановий, більша його частина присвячена археології і збереженню пам'яток. Проблеми історії Галицько-Волинської держави висвітлюють

<sup>36</sup> Волошук М. Проблема кількості візитів Данила Романовича in Tartaria: джерелознавчий аналіз угорського диплому від 22 квітня 1244 р. *Дрогоичинь...*, с. 18–36.

<sup>37</sup> Майоров А. Чи відвідували послы римського папи Романа Мстиславича у Галич? (З приводу аргументів О. Толочка). *Дрогоичинь...*, с. 119–133.

<sup>38</sup> Любашенко В. Печатник князя Данила: митрополит Кирило II в історії київської церкви. *Дрогоичинь...*, с. 106–118.

<sup>39</sup> Войтович Л. Королівство Русі: факти і міфи. *Дрогоичинь...*, с. 4–17.

<sup>40</sup> Гарді Д. “Rex Ruscie” olim “Rex Galicie”. *Дрогоичинь...*, с. 37–49.

<sup>41</sup> Домбровський Д. Коронація Данила Романовича в реляціях Яна Длугоша та його польських послідовників XVI ст. *Дрогоичинь...*, с. 64–75.

<sup>42</sup> Клаті М. Історико-антропологічні роздуми щодо образу королів і влади в Галицько-Волинському літописі. *Дрогоичинь...*, с. 83–97.

<sup>43</sup> Нагірний В. “Cupientes tuis votis annuere”: хто був ініціатором переговорів між галицько-волинськими князями та апостольською столицею в другій половині 40-х років XIII ст. *Дрогоичинь...*, с. 134–141.

<sup>44</sup> Петкевич К. До початків Литовської державності. *Дрогоичинь...*, с. 171–183.

<sup>45</sup> Ідзьо В. Дипломатичні стосунки князів України-Руси з Польщею в 1245–1280-х роках. *Дрогоичинь...*, с. 76–82.

<sup>46</sup> Стефанович П. Петро Власович та його зв'язки з Руссю: епізод русько-польських відносин 1118–1145 рр. у висвітленні руських, польських і німецьких джерел. *Дрогоичинь...*, с. 142–152.

<sup>47</sup> Юрасов М. Скільки разів Володимир Володаревич рятувався втечею в 1152 р. від війська, очолюваного Гейзою II. *Дрогоичинь...*, с. 153–158.

<sup>48</sup> Юзефович А. Політична приналежність Дорогичина в XII – першій половині XIII ст. *Дрогоичинь...*, с. 159–170.



В. Александрович<sup>49</sup>, Л. Войтович<sup>50</sup>, Д. Домбровський<sup>51</sup>, Ю. Лукомський<sup>52</sup>, О. Майоров<sup>53</sup> та А. Петрик<sup>54</sup>.

Усі перелічені збірники зберігаються у львівських наукових бібліотеках, але для широкого введення у науковий обіг доцільно надати їх в Інтернеті у форматі pdf.

---

<sup>49</sup> Александрович В. Літописний монумент з орлом поблизу Холма. *Фортеця...*, с. 90–102.

<sup>50</sup> Войтович Л. Кілька зауваг до нової дискусії навколо “Слова о полку Ігоревім”. *Фортеця...*, с. 40–56.

<sup>51</sup> Dąbrowski D. Włodzimierz Dymitr Rurykowicz i jego stosunki z Danielem Romanowiczem. *Фортеця...*, с. 68–89.

<sup>52</sup> Лукомський Ю. Архітектурно-археологічні дослідження пам’яток монументального будівництва княжого Галича XII–XIII ст. *Фортеця...*, с. 416–431.

<sup>53</sup> Майоров О. Суперечності джерел щодо причин останнього походу Романа Мстиславича. *Фортеця...*, с. 57–67.

<sup>54</sup> Петрик А. Політична платформа та рухи галицького боярства за правління Ростиславичів (1084–1199). *Фортеця...*, с. 124–134.